

۶	فصل اول: تعریف عقد و بیان اقسام عقود و معاملات
۷	مبحث اول: کلیات
۸	مبحث دوم: اقسام عقود و معاملات
۱۸	فصل دوم: شرایط اساسی صحت معامله
۱۹	مبحث اول: قصد طرفین و رضای آنها
۵۱	مبحث دوم: اهلیت طرفین معامله
۵۲	مبحث سوم: مورد معامله
۵۴	مبحث چهارم: جهت معامله
۵۷	فصل سوم: اثر معاملات
۵۸	مبحث اول: قواعد عمومی
۶۶	مبحث دوم: خسارات حاصله از عدم اجرای تعهد
۷۴	مبحث سوم: اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث
۷۵	فصل چهارم: شروط ضمن عقد
۷۶	مبحث اول: اقسام شرط
۸۴	مبحث دوم: احکام شرط
۹۴	فصل پنجم: معاملات فضولی
۱۰۶	فصل ششم: سقوط تعهدات
۱۰۷	مبحث اول: وفای به عهد
۱۱۸	مبحث دوم: اقاله
۱۲۲	مبحث سوم: ابراء
۱۲۴	مبحث چهارم: تبدیل تعهد
۱۲۸	مبحث پنجم: تهاتر
۱۳۲	مبحث ششم: مالکیت مافی الذمه
۱۳۴	پاسخنامه تشریحی

در اهمیت

خوانندگان گرامی؛ لازم به یادآوری است که نشانه های درج شده در ابتدای هر سؤال، نشانگر درجه اهمیت پرسش های ذکر شده می باشد. سؤالاتی که دارای علامت □ می باشند از بیشترین درجه اهمیت نسبت به سایر سؤالات برخوردار هستند. که این سؤالات را ممتاز می نامیم و بدیهی است سایر سؤالات از لحاظ آزمونی و کاربردی از اهمیت کمتری برخوردارند. به نحوی که علامت های □ □ در ابتدای سایر سؤالات به ترتیب بیانگر درجه اهمیت خیلی مهم و مهم می باشند.

لازم به ذکر است آن دسته از سؤالاتی که در ابتدای آن ها هیچ نشانه ای وجود ندارد، از پایین ترین درجه اهمیت آزمونی و کاربردی نسبت به سایر سؤالات برخوردارند.

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش به عنوان یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، گروه زیادی از دانشجویان علوم انسانی را به خود جلب نموده است. دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند. منابع علمی‌یی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی کمتر تغییر یافته و از صورتی به صورت دیگر تبدیل پیدا کرده‌اند. این در حالی است که نیاز مبرم دانش پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری غیر قابل انکار است. به این ترتیب ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان این رشته و نیز رشته‌های قریب به حقوق، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد. کتبی که از یک سو، روزآمدی و از سوی دیگر، تناسب با نیاز دانش پژوهان در آن‌ها، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد. موسسه آموزش عالی آزاد چتردانش به عنوان مجموعه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های موثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این موسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، اقدام به تولید آثاری نماید که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است که در این مسیر، بتواند با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را به اثبات رساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

۱ فصل

تعريف عقد و بيان اقسام عقود و معاملات

■ مبحث اول: کلیات

■ مبحث دوم: اقسام عقود و معاملات

مبحث اول: کلیات

۱ کدام گزینه در خصوص عمل حقوقی یک جانبه صحیح است؟
(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۷)

- الف) الزام آور است
- ب) فقط در امور غیر مالی الزام آور است
- ج) فقط در صورتی که اسقاط تعهد کند، الزام آور است
- د) فقط در موارد خاص پیش بینی شده در قانون الزام آور است

۲ در مورد مقایسه «عمل حقوقی» و «واقعۀ حقوقی» از نظر «اثر» کدام یک از گزینه های زیر درست است؟
(ارشد آزاد - ۱۳۸۹)

- الف) اثر واقعۀ حقوقی و عمل حقوقی هر دو ناشی از اراده است.
- ب) اثر عمل حقوقی ناشی از حکم قانون است ولی اثر واقعۀ حقوقی ناشی از اراده.
- ج) اثر عمل حقوقی ناشی از اراده است ولی اثر واقعۀ حقوقی را قانون تعیین می کند.
- د) از نظر منشأ تحلیلی، عمل حقوقی و واقعۀ حقوقی هر دو می توانند بر حسب مورد آثاری ناشی از اراده یا حکم قانون داشته باشند.

۳ عمل حقوقی عملی است که

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۹۱)

- الف) با حکم قانون محقق شود. (ب) تحقق آن ناشی از دو اراده باشد.
- ج) آثار حقوقی داشته باشد. (د) تحقق آن نتیجه قصد انشاء باشد.

۴ کدام یک از موارد زیر را نمی توان مصداق واقعۀ حقوقی دانست؟
(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۲)

- الف) اتلاف عمدی
- ب) اعراض
- ج) تولد و مرگ
- د) غصب مال غیر

۵ قراردادهای امور هستند.

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۸)

(الف) انتزاعی (ب) اعتباری (ج) فرضی (د) واقعی

۶ بر طبق تعریفی که ماده ۱۸۳ قانون مدنی از عقد به دست می دهد،

عقد آن عمل حقوقی دو جانبه ای است که تنها
(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۰)

(الف) ایجاد تعهد می کند.

(ب) باعث ایجاد شخصیت حقوقی می گردد.

(ج) در تعهد موجود تغییر ایجاد می نماید و یا این که آن را اسقاط می کند.

(د) موجب تملیک یک مال و یا استقرار حق انتفاع یا حق ارتفاق نسبت به

آن می شود.

۷ رابطه عقد و تعهد چگونه است؟ (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۶)

(الف) تعهد و عقد مترادف هستند.

(ب) برخی عقود اثر تعهد هستند ولی هر عقدی ناشی از تعهد نیست.

(ج) برخی عقود از تعهد و برخی تعهدات از عقود ناشی می شوند.

(د) برخی تعهدات اثر عقد هستند ولی هر تعهدی ناشی از عقد نیست.

۸ اصل رضایی بودن عقود به کدام معناست؟

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۷)

(الف) قصد انشاء عنصر اصلی عقد است.

(ب) رضای باطنی برای تحقق عقد کافی است.

(ج) برای تحقق عقد، توافق اراده ها لازم است.

(د) اراده به هر نحوی ابراز شود برای تحقق عقد کافی است.

مبحث دوم: اقسام عقود و معاملات

۹ کدام یک از عقود زیر عقد عینی است؟ (تعهدات آزاد - ۱۳۷۹)

(الف) عقدی که عین مال بدون منافع آن مورد معامله قرار می گیرد.

(ب) عقدی که قبض در آن شرط صحت است.

(ج) عقدی که عین مال برای مالک باقی می ماند و منافع و سایر حقوق آن

مورد معامله قرار می گیرد.

د) عقدی که در آن شرط می شود که فروشنده تا مدتی حق انتقال عین را به دیگری ندارد.

۱۰ کدام گزینه در تعریف عقد عینی صحیح است؟

(ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۴)

- الف) عقد عینی عقدی است که با ایجاب و قبول و قبض واقع می شود.
 ب) عقد عینی عقدی است که با ایجاب و قبول واقع می شود ولی موضوع آن باید عین معین باشد.
 ج) عقد عینی عقدی است که صحت آن منوط به تنظیم سند رسمی می باشد.
 د) عقد عینی عقدی است که عین مال بدون منافع آن (به طور مسلوب المنفعه) مورد معامله قرار گیرد.

۱۱ عقد عینی عقدی است که: (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۶)

- الف) موضوع آن عین خارجی باشد.
 ب) موضوع آن عین معین موجود باشد.
 ج) موضوع آن انتقال مالکیت عین شخصی باشد.
 د) وقوع آن موکول به تسلیم مال موضوع تعهد باشد.

۱۲ کدام یک از عقود ذیل عقد عینی است؟ (مشاوران - ۱۳۸۱)

- الف) بیع عین معین
 ب) اجاره مال غیرمنقول
 ج) رهن
 د) هر سه عقد

۱۳ در خصوص تفاوت های عقد تملیکی و عقد عهدی، کدام یک از

گزینه های ذیل درست است؟ (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۷)

- الف) در عقد تملیکی مالکیت به نفس ایجاب و قبول حاصل است ولی در عقد عهدی چنین نیست.
 ب) عقد تملیکی موجب حق عینی برای طرف عقد است، ولی عقد عهدی چنین نیست.
 ج) در عقد تملیکی برای طرف عقد، حق تعقیب ایجاد می شود، ولی در عقد عهدی چنین نیست.

(د) همه موارد

۱۴ □□ در خصوص مقایسه عقد معوض با عقد بلاعوض با شرط عوض، کدام

یک از گزینه ها درست نیست؟ (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۷)

(الف) عقد معوض با عقد بلاعوض واجد اثر یکسان اند.

(ب) در عقد معوض در صورت عدم تعادل دو عوض، ممکن است خیار غبن ایجاد شود.

(ج) فقدان عوض در عقد معوض، بطلان عقد معوض است.

(د) در عقد معوض در صورت عدم ایفای تعهد از جانب یک طرف، ممکن است از حق حبس استفاده کرد.

۱۵ □□ ویژگی های قرارداد معوض کدام است؟

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۶)

(الف) عدم ضرورت اهلیت، خیار تبعض صفقه، قبض، حق حبس

(ب) ضرورت قبض، تأثیر شخصیت طرفین، خیار غبن، عدم ضرورت اهلیت

(ج) عدم ضرورت اهلیت، عدم تأثیر شخصیت طرفین، خیار غبن، حق حبس

(د) عدم ضرورت قبض، حق حبس، عدم تأثیر شخصیت طرفین، خیار غبن، ضرورت اهلیت

۱۶ □□ عقد لازم با فوت احد طرفین: (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۳)

(الف) منحل نمی شود. (ب) منحل می شود.

(ج) باطل می شود. (د) جایز می شود.

۱۷ □□ با توجه به ماهیت عقود لازم و جایز: (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۷)

(الف) عقد لازم و جایز هر دو قابل فسخ اند.

(ب) عقد لازم هیچ گاه قابل فسخ نیست ولی عقد جایز همواره قابل فسخ است.

(ج) عقد جایز همواره قابل فسخ است ولی عقد لازم فقط در موارد امکان استناد به یکی از خیارات.

(د) پس از انعقاد عقد، فسخ آن قانوناً امکان ندارد، مگر سبب جدیدی حادث شود.

۱۸ در تفاوت عقد جایز و عقد لازم می توان گفت: (سردفتری - ۷۶)

(الف) عقد لازم، عقدی است که برای طرفین لازم الاتباع است ولی عقد جایز لازم الاتباع نیست.

(ب) عقد لازم جز در مواردی که قانون پیش‌بینی نموده قابل فسخ نیست، ولی عقد جایز همواره قابل فسخ است.

(ج) عقد لازم هرگز گسیخته نمی‌شود ولی عقد جایز قابل گسیختن است.

(د) عقد لازم فقط نسبت به طرفین قرارداد، ولی عقد جایز نسبت به اشخاص ثالث نیز تسری می‌یابد.

۱۹ کدام یک از عبارات زیر صحیح نیست: (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۳)

(الف) عقد نافذ صحیح است. (ب) عقد غیر نافذ باطل نیست.

(ج) عقد قابل فسخ غیر نافذ است. (د) عقد باطل قابل فسخ نیست.

۲۰ کدام یک از گزینه های ذیل درباره «عقد غیر نافذ» و «عقد قابل

فسخ» درست است؟ (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۸)

(الف) عقد غیر نافذ، همان عقد قابل فسخ است.

(ب) رد عقد غیر نافذ کاشفیت ندارد ولی فسخ عقد قابل فسخ، کاشفیت دارد.

(ج) عقد غیر نافذ، اساساً بی اعتبار و کأن لم یکن است ولی عقد قابل فسخ، قراردادی صحیح و معتبر محسوب می شود.

(د) عقد غیر نافذ، از حیث فقدان رضای معتبر، ناقص است ولی عقد قابل

فسخ فی نفسه عقد کاملی است، مع الوصف از تاریخ تحقق فسخ، اثر آن زایل می شود.

۲۱ عقد خیاری عقدی است که (ارشد آزاد - ۱۳۹۰)

(الف) به مناسبت ماهیت عقد، خیار فسخ قرارداد برای طرفین یا یکی از آنها در نظر گرفته شده است.

(ب) ماهیتاً لازم بوده، ولی طرفین برای خود یا دیگری حق فسخ قائل شده اند.

(ج) قانون برای طرفین یا یکی از آنها اختیار فسخ پیش بینی کرده است.

(د) عقدی است که موضوع آن، معامله یکی از خيارات قراردادی است.

۲۲ منظور از عقد خیاری ... (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۲)

الف) عقد جایز است که هر یک از طرفین، اختیار بهم زدن آن را، هر وقت که اراده کنند، دارند.

ب) آن عقدی است که فقط قانونگذار صریحاً، اختیار فسخ آن را برای یکی از طرفین پیش بینی کرده باشد.

ج) آن عقد جایزی است که توسط متعاقدين برای طرفین، یا یکی از آن‌ها اختیار بر هم زدن عقد پیش بینی شده باشد.

د) در عرف حقوقی، قرارداد لازمی است که برای طرفین، یا یکی از آن‌ها و یا شخص ثالثی، توسط متعاقدين حق فسخ پیش بینی شده باشد.

۲۳ عقد خیاری عقدی است.

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۹)

الف) جایز (ب) لازم

ج) لازم یا جایز (د) از یک طرف لازم و از یک طرف جایز

۲۴ عقد منجّز یعنی: (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۳)

الف) عقد غیر قابل فسخ (ب) عقد غیر وابسته

ج) عقد لازم (د) عقد با طرف معلوم

۲۵ در صورتی که تلاقی اراده‌های طرفین و توافق آن‌ها، علت تامه وقوع

عقد باشد، چنین عقدی را ... می‌نامند. (ارشد آزاد - ۱۳۸۵)

الف) عقد قطعی (ب) عقد منجّز (ج) عقد حال (د) عقد کامل

۲۶ عقد معلق آن است که (تعهدات آزاد - ۱۳۸۰)

الف) تاریخ اجرای آن معلوم نباشد.

ب) برای تسلیم مورد عقد، اجل معین شده باشد.

ج) مورد عقد نامعلوم باشد.

د) انشاء یا تحقق ماهیت آن متوقف بر امری باشد.

۲۷ عقد معلق عقدی است که: (ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۱)

الف) مشروط به شرط صفت شده باشد.

ب) مشروط به شرط فعل شده باشد.

(ج) تحقق ماهیت یا انشای آن وابسته به امر دیگری شده باشد.
(د) مشروط به شرط نتیجه شده باشد.

عقد معلق: ۲۸ □

(ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۳)

- (الف) همواره باطل است.
(ب) پس از حصول معلق علیه نافذ است.
(ج) اگر انشاء معلق باشد، باطل نیست.
(د) اگر منشاء معلق باشد، باطل است.

بر طبق قانون مدنی، عقد معلق، عقدی است که در آن ... ۲۹ □

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۲)

- (الف) انشاء عقد بر حسب عقد، موقوف به امر دیگری باشد.
(ب) اثر عقد بر حسب انشاء موقوف به امر دیگری باشد.
(ج) انعقاد عقد بر حسب قصد موقوف به امری دیگر باشد.
(د) انشاء عقد و اثر آن بر حسب قصد، موقوف به امر دیگری باشد.

در عقد معلق، کدام عبارت درباره معلق علیه صحیح نیست؟ ۳۰ □

(ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۱)

- (الف) مربوط به آینده باشد.
(ب) امری محتمل الوقوع باشد.
(ج) در ارتباط با ارکان عقد و شرایط درستی و نفوذ آن باشد.
(د) امری باشد که نسبت به خود عقد حادثه ای خارجی تلقی شود.

شرایط معلق علیه کدام است؟ (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۶) ۳۱ □

- (الف) احتمالی بودن، استقبالی بودن و خارج از شرایط صحت عقد بودن
(ب) محقق بودن، منجز بودن و معلق به شرایط صحت عقد بودن
(ج) کامل بودن، مادی بودن و ناظر به جهت عقد بودن
(د) مقدور بودن، معلوم بودن و مربوط به قصد طرفین بودن

کدام مورد از ویژگی های معلق علیه نیست؟ (دکتری - ۱۳۹۰) ۳۲ □

- (الف) تحقق یا عدم تحقق آن معلوم نباشد.
(ب) مربوط به شرایط اساسی وقوع عقد باشد.

(ج) ناظر به تحقق حادثه ای در آینده باشد.

(د) خارج از اراده طرفین قرارداد باشد.

۳۳ هرگاه تحقق قرارداد به واقعه محقق الوقوع در آینده موکول شود

قرارداد (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۹)

(الف) صحیح و مؤجل است. (ب) صحیح و حال است.

(ج) صحیح و معلق است. (د) باطل است.

۳۴ شخصی زمین خود را می فروشد اگر تا سه ماه خانه در حال ساخت

او آماده شود به شرط این که خریدار اتومبیل او را تعمیر کند. این

عقد: (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۳)

(الف) عقد معلق است. (ب) عقد مشروط است.

(ج) عقد معلق مشروط است. (د) عقد منجز مشروط است.

۳۵ شخصی خانه متعلق به خود را به دیگری می فروشد، اگر تا سه ماه

آینده به تهران منتقل شود و به شرط آنکه خریدار، خود خانه را

نقاشی کند، این عقد (ارشد آزاد - ۱۳۸۹)

(الف) عقد معلق مشروط است. (ب) عقد معلق است.

(ج) عقد مشروط است. (د) عقد منجز مشروط است.

۳۶ تعلیق در کدام یک از عقود زیر موجب بطلان است؟

(ارشد آزاد تعهدات - ۱۳۸۱)

(الف) مزارعه (ب) صلح (ج) نکاح (د) بیع

۳۷ کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟ (وکالت - ۱۳۸۸)

(الف) عقد بیع معلق صحیح است. (ب) عقد نکاح معلق باطل است.

(ج) عقد ضمان معلق صحیح است. (د) عقد اجاره معلق صحیح است.

۳۸ آیا در عقد معلق، تحقق شرط (معلق علیه) اثر قهقرایی دارد یا

خیر؟ (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۷)

(الف) اثر قهقرایی دارد و از روز عقد موثر است.

(ب) اثر قهقرایی ندارد و از زمان تحقق شرط موثر است

ج) در قراردادهای مالی اثر قهقرایی دارد و قراردادهای غیر مالی فاقد این اثر است

د) نسبت به منافع مال مورد انتقال اثر قهقرایی دارد ولی نسبت به عین، فاقد اثر قهقرایی است.

۳۹ اگر در عقد معلق قبل از تحقق معلق علیه، متعهد تعهد خود را اجرا کند (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۹۰)

الف) عقد «حال و منجز» می شود.

ب) «تعهد طبیعی» محسوب می شود.

ج) مصداق ضمان درک خواهد بود.

د) «پرداخت ناروا» محسوب می شود و قابل استرداد است.

۴۰ در ارتباط با عقود معلق و احتمالی کدام گزینه صحیح نیست؟ (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۰)

الف) در عقد احتمالی تنها وجود یا حدود تعهد یکی از طرفین وابسته به واقعه ای نامعلوم می باشد.

ب) در عقد معلق کل آثار مترتب بر عقد منوط و وابسته به واقعه ای نامعلوم است.

ج) عقد احتمالی از مصادیق عقود معوض بوده و قسمی خاص از آن به شمار می آید.

د) فقط عقد عقود مجانی را می توان به صورت معلق واقع ساخت.

۴۱ تعهد موجب تعهدی است که (ارشد سراسری تعهدات - ۱۳۸۶)

الف) وقوع آن منوط به رسیدن زمان معینی باشد.

ب) اجرای آن منوط به فرا رسیدن زمان معینی باشد.

ج) وقوع و اجرای آن منوط به فرا رسیدن موعد خاصی شود.

د) زوال آن منوط به فرا رسیدن زمان معینی باشد.

۴۲ شرط فاسخ چه نوع شرط است؟ (تعهدات آزاد - ۱۳۷۹)

الف) شرطی که برای مشروط له حق فسخ ایجاد می کند.